

สรุปและขอเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ทวาทศมาสมีลักษณะทั่วไปของนิราศในข้อที่ว่าแสดงความทุกข์ในการพลัดพรากจากรัก เป็นแก่นเรื่องโดยอาศัยความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างจิตใจที่มีทุกข์กับสิ่งแวดลอมเป็นเครื่องเน้นอารมณ์สะเทือนใจและจินตนาการของกวีในค่านต่าง ๆ กัน ทวาทศมาสยังมีลักษณะเฉพาะที่แปลกไปกว่านิราศส่วนใหญ่ในข้อที่ว่า ในนิราศส่วนใหญ่กวีมักจะแสดงความสัมพันธ์กับสิ่งแวดลอมที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อกวีเดินทางไม่ว่าจะโดยมีจุดหมายปลายทางแน่นอนหรือรอนเร่ไปเพื่อตามหานางก็ตาม แต่ในทวาทศมาสกวีไม่ได้เดินทางไปไหน ถึงกระนั้นกวีก็ยังสามารถแสดงอารมณ์สะเทือนใจอันละเอียดประณีตที่ผู้อ่านเข้าถึงได้ด้วยการศึกษาอย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังได้แสดงการวิเคราะห์ไว้ในบทที่ 2 ว่า กวีมีความสังเกตอันแหลมคมถึงดวงใจแลเห็นลักษณะเด่นของสิ่งแวดลอมอันเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่เป็นปกติในชีวิตประจำวัน สิ่งแวดลอมที่กวีได้พบในทวาทศมาสนี้ได้แก่ฤดูกาล กิจกรรมตามฤดูกาล และชนบประเพณีในการดำเนินชีวิตในสังคมของกวีตามธรรมชาตินั่นเอง ถึงแม้ว่าสิ่งแวดลอมเหล่านี้จะมีลักษณะแตกต่างกันไป เช่นลักษณะของคืนฟ้าอากาศในฤดูแล้งและฤดูฝนอันเป็นฤดูกาลหลักในภูมิภาคแถบร้อน กวีก็สามารถนำความผิดแผกนั้นมารวมเข้าด้วยกันอย่างผสมกลมกลืนและมีเอกภาพ ทั้งนี้เป็นเพราะกวีผู้แต่งทวาทศมาสมีจินตนาการอันซับซ้อนถึงขั้นลึกซึ้งกว้างขวางที่เคียว

แก่นเรื่องย่อย คือความผูกพันของมนุษย์ต่อธรรมชาติในวรรณคดีเรื่องนี้ นอกจากจะสนับสนุนแก่นเรื่องใหญ่ เช่นที่ปรากฏในนิราศโดยทั่วไปแล้ว ยังมีความสำคัญเฉพาะตัวอยู่ในนัยการศึกษาแก่นเรื่องย่อยในทวาทศมาสทำให้เห็นความอ้างว้างว้าเหวในชีวิตมนุษย์ ที่แม้จะตระหนักว่า อำนาจความทุกข์ของตนอยู่นอกเหนืออำนาจใด ๆ ก็ยังดิ้นรนไฝหาที่พึ่งพิงและกำลึงใจความสำนึกในอำนาจอันยิ่งใหญ่ของธรรมชาติว่าอาจบันดาลร้ายดีแก่ชีวิตตน ก็ชมความรู้อีกสำคัญในตัวเองลงก่อให้เกิดความหวาดระแวงในธรรมชาติในขณะที่เพิ่มกำลึงความผูกพันกับธรรมชาติมากขึ้นจนอุปสรรคหนึ่งว่ากวีกับธรรมชาติมีความกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ท่วงท่าการแสดงออกมีความเกี่ยวของอย่างใกล้ชิดกับแก่นเรื่องย่อย ดังจะเห็นว่าท่วงท่าการแสดงออกแสดงถึงอิทธิพลของกวีและสิ่งแวดลอมที่มีต่อกันพร้อม ๆ กับที่แสดงถึงความแยกตัวของกวีจากสิ่งแวดลอมด้วย นอกจากนี้ท่วงท่าการแสดงออกยังทำให้จินตนาการและภาพพจน์

ตามแนวอุดมคตินิยมสอดคล้องกับจินตนาการ และภาพพจน์จากอารมณ์สะท้อนใจส่วนตัวของกวีเอง
อาจกล่าวได้ว่า กวีได้สืบต่อแนวคิดแบบอุดมคตินิยมอันเป็นความฝันของมนุษยชาติแกกึ่ง เดิมให้
ประสานกับความฝันของตนเองในระคับเดียวกัน

เราอาจมองทิวาทศมาสเป็นสองความหมาย ความหมายหนึ่งทิวาทศมาสแสดง ความ
คร่ำครวญเพราะจากรักเป็นแก่นเรื่องใหญ่ โดยมีความผูกพันของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติเป็นเครื่อง
สนับสนุนแก่นเรื่องใหญ่ให้หนักแน่นยิ่งขึ้น ปรากฏการณ์ธรรมชาติในทิวาทศมาสแสดงออกแบบอิม-
เพรสชันนิสม์, เอกสเพรสชันนิสม์ และเซอร์เรียลลิสม์ที่สอดคล้องกันกับปรากฏการณ์ตามแนวอุดม
คตินิยมก็ล้วนแต่เป็นเครื่องแสดงอารมณ์สะท้อนใจในระคับและชั้นต่าง ๆ กัน/ อีกความหมายหนึ่ง
อาจกล่าวได้ว่า แก่นเรื่องย่อยของวรรณคดีเรื่องนี้มีความสำคัญเฉพาะตัว ภาพพจน์และสัญลักษณ์
ที่แสดงถึงแก่นเรื่องใหญ่จะแสดงถึงแก่นเรื่องย่อยด้วย โดยเฉพาะในระดับจิตใต้สำนึก อาจจะ
เป็นเพราะในเวลาเป็นทุกข์ถึงที่สุด เช่นที่ปรากฏในทิวาทศมาสนั้นมนุษย์จะแสดงตัวในส่วนลึกโดยไม่
รู้ตัว

เมื่อพิจารณาภาพพจน์และสัญลักษณ์ในวรรณคดีเรื่องนี้ จะเห็นว่าภาพพจน์จากสิ่งแวดล้อม
เฉพาะสมัย คือสมัยของกวีนั้นอาจตีความในรูปของสัญลักษณ์สากลของมนุษยชาติที่อาจารย์บุญและ
เขาใจได้ทุกยุคทุกสมัย ทั้งนี้ยอมแสดงว่า จินตนาการของกวีได้หลอหลอมขึ้นจากแรงกระทบ
อารมณ์ที่เป็นสากลและเป็นความจริงที่จะแสดงออกมาให้ปรากฏได้

ภาพพจน์ที่สำคัญในทิวาทศมาส คือภาพพจน์แสดงความร้อนหรือไฟอันเป็นสาเหตุของ
ความเคลื่อนไหวอย่างรุนแรงนั้นไม่แต่เพียงเป็นสัญลักษณ์ของแรงปรารถนาทางเพศอันสืบเนื่อง
มาจากสัญชาตญาณทางเพศ และสัญชาตญาณมุ่งเป็นเท่านั้น ยังเป็นสัญลักษณ์ของความพลัดพราก
สูญเสียและการแตกดับทำลายอันแสดงถึงสัญชาตญาณมุ่งตายและสัญชาตญาณการร้าวอีกด้วย การ
ศึกษาเรื่องภาพพจน์และสัญลักษณ์ทำให้เห็นวากวีมีสัญชาตญาณทางเพศ และสัญชาตญาณมุ่งเป็น
รุนแรงกว่าสัญชาตญาณมุ่งตาย สัญชาตญาณมุ่งตายจึงแปร เป็นสัญชาตญาณการร้าว

เมื่อคิดว่านางในนิราศอาจเป็นนางที่สมมุติขึ้นมาโดยจินตนาการ (เพราะกวีไม่ได้
แสดงสาเหตุของความพลัดพรากให้ประจักษ์ และลีลาที่นางจากไปก็มีความเกี่ยวข้องกับปรากฏ
การณ์ธรรมชาติอยู่มากที่เกี่ยวในความรู้สึกของกวี) บางทีความปรารถนาในความรักที่ปรากฏอยู่

ตลอดเรื่อง อาจเป็นความปรารถนาโดยไม่รู้ตัวที่จะสืบพืชพันธุ์ของมนุษยชาติให้ยืนยงอยู่คู่โลก และธรรมชาติในจักรวาล กวีรู้สึกถึงความปรารถนานั้นมีอำนาจเหนือการแตกดับตามธรรมดา และเหนือการดับและการเกิดใหม่ที่สืบเนื่องกันเมื่อสิ้นกบิปี น่าสังเกตว่า อำนาจของความปรารถนาเช่นนี้สืบเนื่องมาจากความไม่สมปรารถนานั้นเอง อย่างไรก็ตาม ความไม่สมปรารถนา เพราะการจากไปของนางอันดูเหมือนว่าเนื่องมาจากปรากฏการณ์ธรรมชาติดังกล่าวแล้วก็เหมือนจะชี้ว่ากวีก็มีความหวาดหวั่นว่าอำนาจ (ในการสืบพืชพันธุ์) ของมนุษย์จะยืนยงอยู่เหนือธรรมชาติ ไคหรือไม่ควยเหมือนกัน

อีกประการหนึ่ง กวีอาจจะได้รับคติพุทธศาสนาที่ว่าความอยากหรือยึดหาเป็นมูลเหตุของความเกิด (ชาติ) ความเป็น (ภพ) ตัณหาหรือราคะนั้น ร้อนเหมือนไฟทั้งยังอยู่นอกเหนืออำนาจธรรมชาติทั้งปวงอีกด้วย แต่ทั้งนี้ก็มีโลกลาวเป็นเชิงตำหนิอำนาจราคะควรแก่การขจัดให้สิ้นไปตามปรัชญาของพุทธศาสนาแต่อย่างใด

ในบทที่ว่าควยการไชถอยคำ ผู้เขียนได้แสดงว่ากวีไชถอยคำที่มีเสียงและความหมาย แสดงภาพพจน์ อารมณ์สะเทือนใจ และจินตนาการได้อย่างประสบความสำเร็จ เสียงพยัญชนะสระและวรรณยุกต์ของคำแต่ละคำ, การลงเสียงหนักในคำสองพยางค์, ตลอดจนการใช้คำซ้ำ คำซ้อน ล้วนแต่มีเหตุผลที่อาจอธิบายได้ กวียังสามารถนำคำยืมมาใช้กับคำไทยที่ได้ออกเพ้นแล้วได้อย่างแนบเนียน และไม่เป็นอุปสรรคต่อผู้อ่านในการเข้าถึงอารมณ์สะเทือนใจแต่ประการใด ข้อบังคับบางประการทางด้านลักษณะมีส่วนกำหนดการใช้ถอยคำให้กวีใช้คำไทยเป็นส่วนใหญ่ ทั้งกวีก็สามารถนำด้านลักษณะมาเป็นประโยชน์ในการแสดงออกได้อย่างประสบความสำเร็จเช่นกัน

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นการศึกษาควยวิธีพิจารณาแต่ละคำอย่างถี่ถ้วน และศึกษาถึงความสัมพันธ์ของคำเหล่านั้นในโคลงบทหนึ่ง ๆ หรือในโคลงหลาย ๆ บท ว่าทำให้ผู้อ่านเข้าถึงแก่นแห่งวรรณคดีได้อย่างไร จะเห็นได้ว่าอารมณ์สะเทือนใจเป็นจุดเด่นแห่งวรรณคดี ความรู้ในแขนงวิชาอื่น เช่น หลักฐานวิวัฒนาการของภาษา การใช้คำยืม หรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีล้วนแต่เป็นผลพลอยได้จากวรรณคดีทั้งสิ้น ในทวาทศมาสเห็นได้ว่า กวีมีไคมุ่งบันทึกรายละเอียดของพิธีกรรมในแต่ละฤดูกาลแต่ประการใด ในกานการไชถอยคำ แมวกวีจะไชคำยืมบาง ก็เพื่อแสดงอารมณ์สะเทือนใจเป็นสำคัญเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นกวียังมีไค

พยายามแสดงตัวเองโดยเฉพาะเจาะจงลงไป ผู้อ่านอาจรับรู้ความรู้สึก จินตนาการ และภาพพจน์อันซับซ้อนกว้างไกลและคงทนต่อกาลสมัยที่กวีแสดงออกมาได้โดยไม่จำเป็นต้องรู้ประวัติหรือชีวิตส่วนตัวของกวีตลอดจนสมัยที่แต่งแต่อย่างใดเลย อย่างไรก็ตามผู้อ่านอาจจำเป็นต้องมีความรู้ในบางแขนงวิชาบ้าง เช่น ภาษาศาสตร์ มานุษยวิทยา จิตวิทยา และวรรณคดีวิจารณ์ และนำความรู้เหล่านั้นมาเป็นเครื่องมือศึกษาวรรณคดีและตอบปัญหาต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงวรรณคดี แต่มีข้อใช้วรรณคดีเป็นเครื่องมือศึกษาแขนงวิชาอื่นเป็นจุดเด่น เพราะจะทำให้มองเห็นความงามและเนื้อแท้ของวรรณคดีไปอย่างน่าเสียดาย

ขอเสนอแนะ

ผู้เขียนเห็นว่าวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นงานวิจัยที่ไต่กระทำให้ได้อย่างมีเหตุมีผลพอสมควร หากมีข้อบกพร่องที่มองข้ามไปหรือวินิจฉัยโดยออคเหตุผลก็หวังว่านักศึกษาวรรณคดีไทยที่สนใจจะได้แสดงการศึกษาและวินิจฉัยวรรณคดีเรื่องนี้ในแนวอื่นใดบ้าง นอกจากนี้หากมีผู้นำวิธีวิจัยทำนองนี้ไปใช้ศึกษานิราศเรื่องอื่น ๆ ของไทย อาจจะได้พบแง่มุมสอดคล้องหรือขัดแย้งกับทวาทศมาสเมื่อเปรียบเทียบกัน กล่าวกันว่ากวีไทยนิยมธรรมชาติมาก ธรรมชาติในวรรณคดีหากแสดงจากจินตนาการที่มีกำลังยอมแสดงอารมณ์สะท้อนใจและแก่นเรื่องที่น่าสนใจ เช่นในทวาทศมาสนี้ การศึกษาเปรียบเทียบทวาทศมาสกับวรรณคดีในสมัยใกล้เคียงที่มีลักษณะทั่วไปคล้ายคลึงกัน เช่น กำสรวลโคลงสั้น หรือในสมัยหลังเช่นนิราศนรินทร์ ก็อาจทำให้รู้จักลักษณะนิราศของไทย และวรรณคดีไทยได้ถ่องถ้วนยิ่งขึ้น ในด้านเทคนิคควรมีการศึกษาอิทธิพลของรูปแบบคำประพันธ์ที่มีต่อเนื้อหาของนิราศโคลงและนิราศกลอนว่ามีหรือไม่เพียงไร